

Б. Ренькас,
кандидатка педагогічних наук,
професорка кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін,
заступниця директора з науково-методичної роботи,
комунальний заклад «Житомирський
обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти»
Житомирської обласної ради
e-mail: renkas.bronislava@gmail.com

Особливості діяльності закладу післядипломної педагогічної освіти в умовах реформування системи освіти

Анотація. Триває реформа освіти, зокрема сфери загальної середньої освіти, свідченням чого є інтенсивне оновлення нормативно-правової бази, а тому необхідність побудови освітньої діяльності закладу післядипломної педагогічної освіти з урахуванням державної освітньої політики. Здійснено огляд домінуючих складових такої діяльності у контексті реалізації Концепції «Нова українська школа» внаслідок запровадження Державного стандарту базової середньої освіти.

Ключові слова: Нова українська школа, Державний стандарт базової середньої освіти, освітні програми.

Нова українська школа – це основна реформа сфери загальної середньої освіти останнього десятиліття, яка продовжується в умовах воєнного стану. Зрозуміло, що у певному проміжку часу виокремлюються основні процеси, які характеризують реалізацію Концепції «Нова українська школа», а також виклики, якими вони супроводжуються. Основні вимоги до діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти зосереджені на проблемі забезпечення якості освітньої діяльності під час організації курсів підвищення кваліфікації з урахуванням державної освітньої політики.

У період 2016–2023 рр. пріоритетними процесами вітчизняної системи загальної середньої освіти стали процеси реформування, визначені основними нормативно-правовими документами: розпорядження КМ України від 14.12.2016 № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»; Закон України «Про освіту» (2017 р.), постанова КМ України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти»; постанова КМ України від 21 серпня 2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників»; Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.);

постанова КМ України від 30.09.2020 № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти»; наказ Мінекономіки від 23.12.2020 № 2736 «Про затвердження професійного стандарту за професіями “Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)”»; наказ Міністерства економіки України від 17.09.2021 № 568-21 «Про затвердження професійного стандарту “Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти”»; постанова КМУ від 30 вересня 2020 р. № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» тощо.

Оновлення нормативно-правової бази впливало на планування та організацію діяльності КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР (далі – Інститут) впродовж зазначеного періоду, оскільки ними визначалися: освітня політика держави, потреби замовників освітньої послуги, педагогічних працівників та керівників закладів загальної середньої освіти у підвищенні кваліфікації з питань Нової української школи. Таким чином, організація науково-методичного та навчально-організаційного супроводу Нової української школи впродовж 2016–2023 рр. стала пріоритетним завданням діяльності Інституту.

Впродовж 2021–2022 навчального року у межах всеукраїнського проекту «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для ЗЗСО в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» на 2021–2027 рр., затвердженого наказом МОН від 02.04.21 № 406, здійснювалася робота із впровадження зазначеного стандарту у 5 класах закладів загальної середньої освіти (далі – пілотні заклади НУШ).

На цій підставі в Інституті провадилася діяльність з реалізації «Дорожньої карти супроводу шкіл – учасниць інноваційного освітнього проекту всеукраїнського рівня»: здійснювалися виїзди у пілотні заклади освіти; опрацьовувалися модельні навчальні програми; відбувалися індивідуальні консультації вчителів з методистами лабораторії методичного забезпечення; організовувалися зустрічі авторів підручників з освітянами Житомирщини (онлайн-марафон видавництва); пропагувався досвід пілотних закладів НУШ у засобах масової інформації. Окрім того, у 2022 році було проведено добрі практики на тему «Обмін досвідом – нові можливості для професійного розвитку педагога Нової української школи» обсягом 2 год (всього 16 груп, 1729 осіб); у 2023 року таких заходів було 36 (2276 осіб).

З метою поширення актуального досвіду розроблено та виконувалася «Освітня програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників з базових предметів пілотних шкіл, які працюють у 5-х класах закладів загальної середньої освіти за темою «Підготовка педагогічних працівників з базових предметів закладу загальної середньої освіти до впровадження нового змісту та методик згідно з Концепцією «Нова українська школа» обсягом 24 год (2022 р.) та «Освітня програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які працюватимуть у 6 класах закладів загальної середньої освіти» (2023 р.).

Аналіз впровадження Державного стандарту базової середньої освіти у закладах НУШ дав можливість виокремити основні проблеми та пропозиції

щодо шляхів їх реалізації. На цій підставі нами окреслені завдання щодо: підготовки педагогічних та науково-педагогічних працівників Інституту; побудови змісту освітніх програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників; диверсифікації форм підвищення кваліфікації; дистанційного методичного супроводу педагогічних працівників з питань Нової української школи тощо.

Зрозуміло, що ефективність організації підвищення кваліфікації визначається не тільки актуальністю запропонованих освітніх програм, навчальних планів освітніх програм, а й належним рівнем підготовки педагогічних та науково-педагогічних працівників Інституту з питань реформування сфери загальної середньої освіти. На цій підставі в Інституті відбуваються на постійній плановій основі організаційно-методичні заходи, спрямовані на аналіз та визначення основних підходів реалізації ідей Нової української школи у базовій загальній середній школі: методологічні семінари, виробничі наради, засідання кафедр, конференції, оприлюднення добрих практик тощо. Тематами конференцій, наприклад, стали:

- Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників Нової української школи в умовах післядипломної освіти [6];
- Базова освіта НУШ: процесуальне правонаступництво [1];
- Розвиток професійних компетентностей педагогів як необхідна умова забезпечення якості освіти Нової української школи [5];
- Розвиток професіоналізму педагогічних працівників в умовах післядипломної педагогічної освіти [7];
- Психолого-педагогічні проблеми розвитку професійних компетентностей педагогічного працівника закладу освіти [4].

Аналіз досвіду впровадження Нової української школи в початковій школі, формування ключових компетентностей, наскрізних умінь учнів початкової школи тощо стали необхідною умовою реалізації принципу наступності між початковою школою та базовою школою. Підсумком аналізу стало видання навчально-методичного посібника «Нова українська школа: відповідаємо на виклики» [2].

Узагальнення місця та ролі регіонального закладу післядипломної педагогічної освіти щодо реалізації Нової української школи здійснено у монографії «Післядипломна педагогічна освіта в умовах системних змін» [3].

Завданням щодо підготовки педагогічних та науково-педагогічних працівників Інституту з питань реформування сфери загальної середньої освіти залишається максимальне залучення педагогічних та науково-педагогічних працівників Інституту до аналізу та трансляції механізмів реалізації Державного стандарту базової середньої освіти для адаптаційного циклу (5–6-х клас), перехід до аналізу способів формування компетентностей та наскрізних умінь учнів 7–9-х класів, які вивчатимуть цикл поглибленого предметного навчання. На часі теми, які аналізують формування шкільних команд учителів, перехід від експертного стану вчителів до командної роботи заради спільного формування компетентностей та наскрізних умінь учнів тощо.

В умовах щорічного підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти актуальним засобом підготовки вчителів до реалізації Державного стандарту базової середньої освіти стали освітні програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Упродовж 2021–2023 років цільовим спрямуванням освітніх програм Інституту для категорій педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти став супровід реалізації Державного стандарту базової середньої освіти.

Таким чином, вже у 2021 р., базуючись на власних методичних матеріалах, в Інституті приступили до виконання 20 освітніх програм підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які мали забезпечувати реалізацію нового Державного стандарту базової середньої освіти згідно з Концепцією «Нова українська школа» у 2022–2023 н. р., та вчителів 5-х класів, які працювали у пілотних школах у 2021–2022 н. р. (за кошти державної субвенції відповідно до постанови КМУ від 17 травня 2021 р. № 476), обсягом 8 годин.

Станом на 2022 р. тільки на умовах регіонального замовлення розроблено і виконано 28 освітніх програм підвищення кваліфікації обсягом 30 годин для педагогічних працівників та шість 30-годинних освітніх програм для керівників закладів освіти, спрямованих на реалізацію Концепції «Нова українська школа». За кошти фізичних та юридичних осіб розроблено та виконано ще ряд освітніх програм підвищення кваліфікації з питань реалізації Державного стандарту базової середньої освіти.

У 2023 р. на умовах регіонального замовлення розроблено і виконуються 32 освітні програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, спрямованих на реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти, з них 11 освітніх програм, орієнтованих на підвищення кваліфікації вчителів (викладачів) навчальних предметів, інтегрованих курсів освітніх галузей.

Завданням залишається щорічне суттєве оновлення змісту освітніх програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, збереження динаміки представлення актуальних методичних матеріалів.

Суттєвою складовою підвищення кваліфікації, динамічним способом доведення нової, актуальної інформації стали майстер-класи, тренінги, практикуми, вебінари, об'єднані спільними назвами «Добра практика», «Відкрита управлінська студія», «Діалогова платформа» та ін., які планово виконуються протягом 2021–2023 років. Електронна реєстрація на такі двогодинні заняття свідчить про щораз більшу популярність у педагогічній спільноті регіону таких «малих» форм. Наводимо приклади заходів та кількості груп слухачів на них за роками: 2021 рік – Діалогова платформа з теми «Дорожня карта базової Нової української школи» (13 груп); 2022 рік – Діалогова платформа з теми «Навігатор учителя 2022–2023 н. р.» (21 група); 2023 рік – Діалогова платформа з теми «Освітній гайд сучасного педагога» (21 група).

Завданням є вивчення запитів користувачів освітніх послуг шляхом моніторингу та аналізу індивідуальних завдань, виконаних за результатами навчання на курсах підвищення кваліфікації.

З 2020 року єдиною формою проведення занять на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників у нас стала форма дистанційного навчання з використанням дистанційних технологій у синхронному режимі. Отже, весь період організації заходів для підготовки реалізації Державного стандарту базової середньої освіти – це період роботи в дистанційному форматі. Саме тому суттєвого значення надається збору, накопиченню та представленню матеріалів навчального, методичного, наукового, організаційного характеру засобами дистанційних технологій.

З цією метою розроблена та активно розвивається: сторінка вебпорталу Інституту «Кейс-путівник НУШ»; дистанційна платформа; інституційний репозитарій; хаби методистів «Методичний e-hub»; науково-методичний журнал «Педагогічна Житомирщина» тощо.

Постійним завданням стає актуалізація зазначених сторінок відповідно до потреб та запитів педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, створення та накопичення власних науково-методичних ресурсів, проведення маркетингових заходів щодо пропагування їх у середовищі педагогічних працівників тощо. Спостерігаємо двосторонній інтерес (педагогічні та науково-педагогічні працівники Інституту створюють – педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти використовують) до таких ресурсів, зокрема до використання репозитарію. Про це свідчить кількість звернень до репозитарію: у 2022 році – 107866, станом на листопад 2023 р. – понад 85 тисяч.

Вважаємо, що науково-методичний та навчально-організаційний супровід ідей Нової української школи є перспективним напрямком розвитку закладу післядипломної педагогічної освіти, оскільки в них, внаслідок системного тривалого залучення, відбулося накопичення кадрового, інтелектуального, наукового, методичного, організаційного ресурсу, який може стати ефективним фактором реалізації Концепції «Нова українська школа» у закладах загальної середньої освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Базова освіта НУШ: процесуальне правонаступництво : зб. матеріалів регіон. наук.-практ. інтернет-конференції, 29 березня 2021 р. Житомир : КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, 2021. 106 с. URL: <https://repository.zippo.net.ua/files/original/21b6e0039511f79229ac75b4cbafd2fe.pdf>
2. Нова українська школа: відповідаємо на виклики : навч.-метод. посіб. / КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР ; уклад.: Г. Г. Бовсунівська, Т. О. Трохименко. Житомир : КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, 2021. 154 с. URL: <https://repository.zippo.net.ua/files/original/45e0bb4ece1ef2fd0ee4fc2fd40c9dd9.pdf>.
3. Післядипломна педагогічна освіта в умовах системних змін : колективна монографія / КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР. Житомир : КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, 2021. 204 с. URL: <https://repository.zippo.net.ua/files/original/e5469597366112185628d93fa1e06577.pdf>.

4. Психолого-педагогічні проблеми розвитку професійних компетентностей педагогічного працівника закладу освіти : збірка наук.-метод. праць / КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, Кафедра психології ; за заг. ред. І. І. Бойко, Л. А. Кльоц. Житомир, 2021. 60 с. URL: <https://repository.zippo.net.ua/files/original/e88199df88bc8da836a22db963941307.pdf>.

5. Розвиток професійних компетентностей педагогів як необхідна умова забезпечення якості освіти Нової української школи : зб. матеріалів регіон. наук.-практ. інтернет-конф. (12 жовтня 2022 року) / КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, Кафедра суспільно-гуманітарних дисциплін. Житомир, 2022. 47 с. URL: <https://repository.zippo.net.ua/files/original/8f8af31eabc12b4ba3b27a212dd9a93b.pdf>.

6. Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників Нової української школи в умовах післядипломної освіти : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції (онлайн), 14 травня 2021 р. / КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР ; ДЗВО «Ун-т менеджменту освіти» НАПНУ, Навч.-наук. ін-т менеджменту та психології ; КНЗ КОР «Київ. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. кадрів» та ін. Житомир : КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, 2021. 263 с. URL: <https://repository.zippo.net.ua/files/original/1e2dd7c63c33b8166e30d745842f094c.pdf>.

7. Розвиток професіоналізму педагогічних працівників в умовах післядипломної педагогічної освіти : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції (онлайн), 23 травня 2022 р. / КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР ; КНЗ КОР «Київ. ОПОПК» ; Закарпат. ін-т післядиплом. пед. освіти та ін. Житомир : КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, 2022. 230 с. URL: <https://repository.zippo.net.ua/files/original/675979c5baabfcfb7580c8534bab43eb.pdf>.